

**Структурна модель вивчення історичних джерел,
що поєднує змістові, діяльнісні та ціннісні компоненти**

I. Змістові компоненти.

У роботі школярів з історичними документами пізнання історії здійснюється на двох рівнях:

- а) вивчення джерела (конкретне, фрагментарне пізнання);
- б) ознайомлення з епохою (загальне пізнання). Відповідно до вказаних рівнів можливі дві групи питань.

А. Документ як історична пам'ятка:

- 1) належність до певного часу (епохи), події, особи, суспільного інституту, руху тощо;
- 2) сфера громадського життя, з якою пов'язане виникнення й використання пам'ятки;
- 3) матеріал, форма, стиль, мова пам'ятки;
- 4) історія пам'ятки (творці, власники, проблеми збереженості тощо);
- 5) пам'ятка як свідчення матеріальної та духовної культури свого часу, культурне надбання.

Б. Епоха в пам'ятках:

- 1) основні види історичних документів, залишених епохою; їх своєрідність, особливості порівняно з попереднім і наступним часом;
- 2) відбиття в історичних документах різних сторін життя людей в аналізовану епоху.

II. Пізнавальна діяльність.

А. Від пам'ятки до джерела:

- 1) попереднє ознайомлення з елементами джерелознавчих знань (види історичних джерел, методи їх збирання й вивчення та ін.);
- 2) спостереження й опис пам'ятки;
- 3) атрибуція й класифікація;
- 4) моделювання, реконструкція.

Б. Початки аналізу й критики джерела:

- 1) обставини, мета створення, функції пам'ятки;
- 2) інформативність джерела; «первинні» та «вторинні» джерела;
- 3) ступінь суб'єктивності — об'єктивності (офіційні, громадські, особисті матеріали; «навмисні» і «ненавмисні» джерела);
- 4) співвідношення з іншими джерелами; подібність і відмінність у свідченнях.

III. Емоційно-ціннісне ставлення:

- 1) інтерес і мотивація до вивчення історичних джерел, їх інтерпретація;
- 2) усвідомлення важливості історичних пам'яток як культурного надбання, необхідності їх збереження;
- 3) визначення особистого ставлення до історичних пам'яток, їх ідей та художнього втілення

Додаток 16

Технологічна картка опрацювання тексту історичного джерела

1. Який вид документу? Погляд очевидця; свідчення учасника подій;
газетне повідомлення; погляд дослідника; офіційний документ ?
2. Що за документ? Запис у щоденнику; приватний чи офіційний лист;
спогади; публічне звернення чи заклик; політичний документ: звіт; протокол, урядова постанова, декларація тощо; уривок з історичного дослідження?
3. Хто автор? Яка політична, національна, етнічна, службова належність
автора? Чи впливає це на ставлення до подій? Чи був автор очевидцем описаних подій, чи брав у них участь?
4. Коли датоване джерело? Чи був документ написаний у той час, коли сталася подія, відразу після неї чи через певний час?
5. Чи є в документі які-небудь твердження чи фрази, які б свідчили про уподобання автора, про точки зору?
6. Чи є в тексті факти, що дозволяють вважати цей документ достовірним джерелом інформації?

Додаток 17

Технологічна картка опрацювання фотоджерел

1. Що відбувається на цій фотографії? Чому ви так думаєте?
2. Хто ці люди, котрих зображено на фото? Чим вони займаються?
3. Які об'єкти тут знаходяться?
4. Коли, на вашу думку, було зроблено знімок? Чому ви так вирішили?
5. Ця фотографія є природною чи люди спеціально позували перед камерою?
6. Щови знаєте про події, зображені на фото?
7. Яку нову інформацію ви отримали про ці події?
8. Які інші історичні джерела могли б вам допомогти перевірити
9. достовірність ваших висловів щодо цієї фотографії?

Пам'ятка

Як розпізнати недостовірну інформацію?

1. **Звертайте увагу на заголовки.** У фейкових повідомленнях вони емоційні та яскраві. Якщо зміст не співпадає із заголовком – це фейк.
2. **Звертайте увагу на адресу видань.** Фейкові видання маскуються під відомі, авторитетні, тому зміна окремих літер має викликати недовіру.
3. **Слідкуйте за орфографічними та пунктуаційними помилками в тексті.** Якщо вони є, значить інформація створена не зовсім компетентними особами.
4. **Придивіться до фото та відео контенту.** Дуже часто вони підроблені у фотошопі. Оригінальність фото та звідки воно можна встановити в Google.
5. **Перевіряйте джерела інформації.** У достовірних виданнях, як мінімум, 2 джерела: інформаційні агенства та свідки подій. Перевірте, кого цитують у новинах, чи справжні це експерти. Якщо організація невідома - завітайте на її сторінку в соцмережах.
6. **Вивчайте різні точки зору на одну проблему.** Це мають бути не менше 3 надійних, авторитетних джерел, написаних різними людьми
7. **Звертайте увагу на дату публікації.** Фейки, як правило, її не мають. А якщо скопіювати назву такої публікації й зробити запит в Інтернеті, то, у найкращому випадку, висвітляться події минулих років.